

33. lekce

Gramatika

Sloveso *ferō, ferre* a jeho složeniny

Sloveso *ferō, ferre, tulī, lātum* „nést“ je dalším důležitým nepravidelným slovesem, které má řadu složenin.

Tvary

V přítomném systému se sloveso *ferō, ferre* časuje jako sloveso 3. konjugace, pouze některé tvary má nepravidelné. Tvary dokonavého systému se tvoří pravidelně, dokonaví a supinový kmen však mají zcela jinou podobu než kmen přítomní.

Prítomný systém

	Indikativ přítomný	Indikativ imperfekta	Indikativ futura I	Konjunktiv přítomný	Konjunktiv imperfekta
aktivum					
sg. 1.	fer-ō nesu	fer-ē-bam nesl jsem	fer-am ponesu, budu nosit	fer-am ať nosím	ferre-m nesl bych, nosil bych
2.	fer-s	fer-ē-bās	fer-ēs	fer-ās	ferrē-s
3.	fer-t	fer-ē-bat	fer-et	fer-at	ferre-t
pl. 1.	fer-i-mus	fer-ē-bāmus	fer-ēmus	fer-āmus	ferrē-mus
2.	fer-tis	fer-ē-bātis	fer-ētis	fer-ātis	ferrē-tis
3	fer-u-nt	fer-ē-bant	fer-ent	fer-ant	ferre-nt
pasivum					
sg. 1.	fer-or	fer-ē-bar	fer-ar	fer-ar	ferre-r
2.	fer-ris	fer-ē-bāris	fer-ēris	fer-āris	ferrē-ris
3.	fer-tur	fer-ē-bātur	fer-ētur	fer-ātur	ferrē-tur
pl. 1.	fer-i-mur	fer-ē-bāmur	fer-ēmur	fer-āmur	ferrē-mur
2.	fer-i-minī	fer-ē-bāminī	fer-ēminī	fer-āminī	ferrē-minī
3	fer-u-ntur	fer-ē-bantur	fer-entur	fer-antur	ferre-ntur
Imperativ		2. sg. 2. pl.	fer! fer-te!	nes! neste!	
Imperativ II		2., 3. sg. 2. pl. 3. pl.	fertō fertōte feruntō	necht' neseš, necht' nese necht' nesete necht' nesou	

Infinitiv přítomný aktiva:

ferre

nést

Infinitiv přítomný pasiva:

ferri

být nesen

Participium přítomný aktiva:

fer-ē-ns, fere-ntis

nesoucí

Gerundivum:

ferendus, a, um

ten, který má být nesen

Gerundium:

ferendi, ferendō, (ad) ferendum, ferendō

k nesení

Perfektní systém

Tvary perfektního systému jsou pravidelné, tvary aktiva vycházejí z perfektního kmene *tul-*, tvary pasiva ze supinového kmene *lāt-*.

	Ind. pf.	Ind. plpf.	Ind. fut. II	Konj. pf.	Konj. plpf.
aktivum					
sg. 1.	tul-ī přinesl jsem	tul-eram dříve jsem přinesl	tul-erō až přinesu	tul-erim ať jsem přinesl	tul-issem byl bych přinesl
2.	tul-istī	tul-erās	tul-eris	tul-eris	tul-issēs
3.	tul-it	tul-erat	tul-erit	tul-erit	tul-isset
pl. 1.	tul-imus	tul-erāmus	tul-erimus	tul-erimus	tul-issēmus
2.	tul-istis	tul-erātis	tul-eritis	tul-eritis	tul-issētis
3.	tul-erunt	tul-erant	tul-erint	tul-erint	tul-issent
pasivum					
sg. 1.	lātus, a, um sum	lātus, a, um eram	lātus, a, um erō	lātus, a, um sim	lātus, a, um essem
2.	lātus, a, um es	lātus, a, um erās	lātus, a, um eris	lātus, a, um sis	lātus, a, um essēs
3.	lātus, a, um est	lātus, a, um erat	lātus, a, um erit	lātus, a, um sit	lātus, a, um esset
pl. 1.	lātī, ae, a sumus	lātī, ae, a erāmus	lātī, ae, a erimus	lātī, ae, a simus	lātī, ae, a essēmus
2.	lātī, ae, a estis	lātī, ae, a erātis	lātī, ae, a eritis	lātī, ae, a sitis	lātī, ae, a essētis
3.	lātī, ae, a sunt	lātī, ae, a erant	lātī, ae, a erunt	lātī, ae, a sint	lātī, ae, a essent

Infinitiv perfekta aktiva:

tulisse

že přinesl

Infinitiv perfekta pasiva:

lātum, am, um esse

že byl přinesen

Infinitiv futura aktiva:

lātūrum, am, um esse

že přinese

Infinitiv futura pasiva:

lātum irī

že bude přinesen

Participium perfekta pasiva:

lātus, a, um

ten, který byl přinesen

Participium futura aktiva:

lātūrus, a, um

ten, který chce/hodlá nosit

Supinum:

lātum

Supinum II

—

Složeniny

Složeniny se skládají z předpony a slovesa *ferre*. V místě kontaktu předpony a slovesa *ferre* dochází u některých sloves k hláskovým změnám. Některé složeniny mají řadu významů nebo ve spojení s některými substantivy vytvářejí ustálená spojení (viz příslušná hesla ve slovníku).

afferō (adferō), afferre, attulī, allātum

přinášet

auferō, auferre, abstulī, ablātum

odnášet

cōnferō, conferre, contulī, collātum

snášet (dohromady)

dēferō, dēferre, dētulī, dēlātum

snášet (dolů), dopravit, oznámit

differō, differe, distulī, dīlātum

odkládat

differō, differe, —, —

lišit se

effērō, efferre, extulī, ēlātum

vynášet

īnferō, inferre, intulī, illātum

vnést, způsobit (něco)

offerō, offerre, obtulī, oblātum

nabízet

<i>perferō, perferre, pertulī, perlātum</i>	snášet, trpět
<i>prōferō, prōferre, prōtulī, prōlātum</i>	uvádět, citovat, ukazovat, nést dopředu
<i>praeferō, praeferre, praetulī, praelātum</i>	nést před (něčím), dávat přednost (něčemu)
<i>referō, referre, rettulī, relātum</i>	nést zpět, podávat zprávu
<i>sufferō, sufferre, —, —</i>	snášet, trpět
<i>trānsferō, trānsferre, trānstulī, trānslātum</i>	přenášet

Sloveso *eō, ire* a jeho složeniny

Sloveso *eō, ire, iī, itum* „jít“ je stejně jako *ferō, ferre* důležitým nepravidelným slovesem s řadou složenin.

Tvary

Sloveso *eō, ire* má nepravidelné tvary v přítomném i dokonavém systému. V pasivu má pouze tvary pro 3. osobu singuláru, které mají neosobní význam.

Prítomný systém

	Indikativ přítomný	Indikativ imperfekta	Indikativ futura I	Konjunktiv přítomný	Konjunktiv imperfekta
aktivum					
sg. 1.	e-ō jdu	ī-bam šel jsem	ī-bō půjdu	e-am ať jdu	īre-m šel bych
2.	ī-s	ī-bās	ī-bis	e-ās	īrē-s
3.	i-t	ī-bat	ī-bit	e-at	īre-t
pl. 1.	ī-mus	ī-bāmus	ī-bimus	e-āmus	īrē-mus
2.	ī-tis	ī-bātis	ī-bitis	e-ātis	īrē-tis
3	e-u-nt	ī-bant	ī-bunt	e-ant	īre-nt
pasivum					
sg. 1.					
2.					
3.	ī-tur jde se	ī-bātur šlo se	ī-bitur půjde se	e-ātur ať se jde	īrē-tur šlo by se
pl. 1.					
2.					
3					
Imperativ		2. sg. 2. pl.	ī! ī-te!	jdi! jděte!	
Imperativ II		2., 3. sg. 2. pl. 3. pl.	ī-tō ī-tōte eu-ntō	nechť jdeš, nechť jde nechť jdete nechť jdou	

Infinitiv přítomný aktiva:	īre	jít
Infinitiv přítomný pasiva:	īrī	že se jde
Participium přítomný aktiva:	i-ē-ns, eu-ntis	jdoucí
Gerundivum:	eundum	(je třeba) jít
Gerundium:	eundī, eundō, (ad) eundum, eundō	k chození

Perfektní systém

Nepravidelnosti v perfektním systému spočívají v tom, že někde se dvě *ī* zachovávají, jinde se stahují na *i*.

	Indikativ perfekta	Indikativ plusquamperfekta	Indikativ futura II	Konjunktiv perfekta	Konjunktiv plusquamperfekta
aktivum					
sg.	1. i-ī přišel jsem	i-eram (dříve) jsem přišel	i-erō (až) přijdu	i-erim ať jsem přišel	ī-ssem byl bych přišel
	2. ī-stī	i-erās	i-eris	i-eris	ī-ssēs
	3. i-it	i-erat	i-erit	i-erit	ī-sset
pl.	1. i-imus	i-erāmus	i-erimus	i-erimus	ī-ssēmus
	2. ī-stis	i-erātis	i-eritis	i-eritis	ī-ssētis
	3. i-erunt	i-erant	i-erint	i-erint	ī-ssent
pasivum					
sg.	1.				
	2.				
	3. i-tum est přišlo se	i-tum erat (dříve) se přišlo	i-tum erit (až) se přijde	i-tum sit ať se přišlo	i-tum esset bylo by se bývalo přišlo
pl.	1.				
	2.				
	3.				

Infinitiv perfekta aktiva:

īsse

že (při)šel

Infinitiv perfekta pasiva:

itum esse

že se šlo

Infinitiv futura aktiva:

itūrum, am, um esse

že bude chodit

Infinitiv futura pasiva:

itum īrī

že se bude chodit

Participium perfekta pasiva:

itum

když se (při)šlo

Participium futura aktiva:

itūrus, a, um

ten, který chce/hodlá jít

Supinum:

itum

Supinum II:

itū

Složeniny

adeō, adīre, adīi, aditum

+ak.

abeō, abīre, abīi, abitum

circumeō, circumīre, circumīi, circumitum

coeō, coīre, coīi, coitum

exeō, exīre, exīi, exitum

ineō, inīre, inīi, initum

intereō, interīre, interīi, interitum

pereō, perīre, perīi, —

praetereō, praeterīre, praeterīi, praeteritum

redeō, redīre, redīi, reditum

subeō, subīre, subīi, subitum

transeō, tranšīre, tranšīi, tranšitum

vēneō, vēnīre, vēnīi, —

přicházet, jít k

obracet se s prosbou na (někoho)

odcházet

obcházet, obklíčovat

scházet se

vycházet

vcházet

hynout

hynout

přecházet, pomínout, nezmínit (něco)

vracet se

podstupovat

přecházet, přejít

být prodáván, jít na prodej

Sloveso *perēō, īre* se používá jako pasivum k *perdō, ere* „hubit, ničit“. Podobně sloveso *vēneō, īre* nahrazuje pasivum slovesa *vēndō, ere* „prodávat“.

Přidáním předpony se některá slovesa stanou přechodnými, na rozdíl od *eō, īre* se tedy pojí s akuzativem. Jedná se např. o slovesa *trānsīre, praeterīre, circumīre* nebo *subīre*.

Některá slovesa mohou být v určitých kontextech a významech přechodná a v jiných nepřechodná. Nepřechodné *adīre* znamená „přibližovat se, přicházet k“, kdežto přechodné *adīre* „obracet se s prosbou na“ (např. *consulem adeō* „obracím se s prosbou na konzula“), „napadnout (vojensky)“, „podstoupit (nebezpečí apod.)“. Podrobné informace o možných významech a vazbách těchto sloves jsou uvedeny ve slovníku.

Pasivum přechodných složenin slovesa *eō, īre* se neomezuje pouze na 3. osobu singuláru, ale může mít tvary všech osob. Totéž platí i pro jmenné tvary slovesné, zejména pro gerundivum a participium perfekta pasiva. Např. přechodné sloveso *adeō* v pasivu má následující tvary:

ind. prez.:	<i>adeor</i> „obrací se na mě s prosbou, jsem prošen“, <i>adiris, aditur, adimur, adimini, adeuntur</i>
ind. impf.:	<i>adibar, adibaris, adibatur, adibāmur, adibāmini, adibantur</i>
ind. fut. I:	<i>adibor, adiberis, adibitur, adibimur, adibimini, adibuntur</i>
konj. prez.:	<i>adear, adearis, adeatur, adeāmur, adeāmini, adeantur</i>
konj. impf.:	<i>adīrer, adīrēris, adīrētur, adīrēmur, adīrēmini, adīrentur</i>
gerundivum:	<i>adeundus, a, um</i> „ten, který má být prošen“
inf. prez. pas.:	<i>adiri</i> „být prošen“
ind. pf.:	<i>aditus, a, um sum</i> „obrátili se na mě s prosbou“, <i>es, est; aditī, ae, a sumus, estis, sunt</i>
ind. plpf.:	<i>aditus, a, um eram, erās, erat; aditī, ae, a erāmus, erātis, erant</i>
ind. fut. II:	<i>aditus, a, um erō, eris, erit; aditī, ae, a erimus, eritis, erunt</i>
konj. pf.:	<i>aditus, a, um sim, sīs, sit; aditī, ae, a simus, sītis, sint</i>
konj. plpf.:	<i>aditus, a, um essem, essēs, esset; aditī, ae, a essēmus, essētis, essent</i>
inf. pf. pas.:	<i>aditum, am, um esse</i> „že se na něj obrátili s prosbou, že byl požádán“
inf. fut. pas.:	<i>aditum iri</i> „že se na něj obrátí s prosbou, že bude prošen“
ptc. pf. pas.:	<i>aditus, a, um</i> „ten, na kterého se obrátili s prosbou; který byl požádán“

Častěji se však vyskytují pouze některé pasivní tvary od uvedených sloves.

Tipy: podobnost tvarů

Některé tvary složenin mohou být podobné nebo stejné jako tvary jiných sloves, např.

Veniō, venīre a vēneō, īre

Podobnosti a odlišnosti mezi slovesy *veniō, īre* „přicházet“ a *vēneō, īre* „být prodáván“ lze ukázat např. na následujících tvarech:

	veniō, īre	vēneō, īre
ind. prez. akt. (2. os. sg.)	venīs	vēnīs
ind. prez. akt. (3. os. pl.)	veniunt	vēneunt
ind. impf. akt. (1. os. sg.)	veniēbam	vēnībam
ind. fut. I. akt. (1. os. sg.)	veniam	vēnībō
konj. prez. akt. (1. os. sg.)	veniam	vēneam
konj. impf. akt. (1. os. sg.)	venīrem	vēnīrem

inf. prez. akt.	venīre	venīre
ptc. prez. akt.	veniēns, venientis	veniēns, vēneuntis
gerundium	(ad) veniendum	(ad) vēneundum
ind. pf. akt.	vēnī	vēnī
ind. plpf. akt. (1. os. sg.)	vēneram	vēnieram
ind. fut. II. akt. (1. os. sg.)	vēnerō	vēnierō
konj. pf. akt. (1. os. sg.)	vēnerim	vēnierim
konj. plpf. akt. (1. os. sg.)	vēnissem	vēnissem
inf. pf. akt.	vēnisse	vēnisse

Reddō, ere a redeō, ĭre

Podobně je tomu i u dvojice *reddō, ere* „vracet (něco)“ a *redeō, ĭre* „vracet se“, kde je však mimo jiné jednoznačným rozlišovacím znamením dvojí *-dd-* u slovesa *reddere*, např.

reddimus „vracíme“ *redĭmus* „vracíme se“
reddās „ať vrátíš“ *redeās* „ať se vrátíš“

Podobnosti mohou nastat i u jiných tvarů, např. *interierat* „dříve zahynul“ (ind. plpf. od slovesa *intereō, ĭre*) a *intererat* „účastnil se“ (ind. impf. od *intersum, interesse*).

Slovní zásoba

adhortātiō, ōnis, f.	povzbuzení
adimō, ere, ěmī, emptum	vzít, odebrat, zbavit (něčeho)
adlevō (allevō), āre, āvī, ātum	nadzvednout, ulehčit, povzbudit
aspiciō, ere, spexī, spectrum	dívat se na (někoho, něco), podívat se, spatřit, pozorovat
aureus, a, um	zlatý
Capitōlium, iī, n.	Kapitolium (výběžek kapitolského vrchu s chrámem), kapitolský vrch
cum... tum	jak... tak
dēlibērō, āre, āvī, ātum	uvažovat, rozvažovat, ptát se na radu
dēserta, ōrum, n.	poušť, pustiny
efflō, āre, āvī, ātum	vydechnout
▪ animam efflāre	▪ vydechnout duši, zemřít
Eurōpa, ae, f.	Evropa
explōrō, āre, āvī, ātum	vyzkoumat, vypátrat, vyzvědět
feriō, ire, – , –	bít, tlouct, zabít
ferō, ferre, tulī, lātum	nést, držet, snést, vydržet, přinášet, oznamovat, vyprávět, získat
▪ lēgem ferre	▪ navrhnout zákon, ustanovit zákon
▪ molestē ferre	▪ těžce nést
forās	ven (na otázku kam)
īnferō, ferre, tulī, lātum	vnést
▪ bellum īnferre +dat.	▪ zaútočit na někoho, napadnout někoho
largitiō, ōnis, f.	rozdávání, rozdělování, podplácení, úplatky
ligneus, a, um	dřevěný, ze dřeva
marmor, is, m.	mramor
metallum, ī, n	kov
▪ metalla, ōrum, n.	▪ doly
obtimeō, ěre, tinuī, tentum	dostat, obdržet, získat, udržet, dokázat
patera, ae, f.	miska
Persae, ārum, m.	Peršané
petō, ere, īvī, ītum	žádat, napadat, utočit, hrozit, jít, mířit, spěchat
plērique, plēraeque, plēraque	největší část, většina, skoro všichni
postrīdiē	druhého dne, den poté, dalšího dne
praeteritus, a, um	minulý
prōcūrō, āre, āvī, ātum	starat se, mít na starost
redimō, ere, ěmī, emptum	vykoupit, koupit, zpět odkoupit, napravit
rēfert, ferre, tulit, – +gen.	záleží (na něčem)
▪ meā rēfert	▪ mně záleží
Rhēnus, ī, m.	Rýn
rūmor, ōris, m.	hukot, hluk, nezaručená zpráva, řeč, drb, veřejné mínění
sitiō, ire, īvī (īī), –	mít žízeň, žíznit
sūmō, ere, sūmpsī, sūmptum	vzít, brát, sníst, nabýt, osvojit si
tūtus, a, um	bezpečný, jistý, bez nebezpečí
vās, vāsīs, n. (pl. vāsa, ōrum)	nádoba, pl. nádobí, nářadí

Cvičení

1. Vyberte tvary vytvořené od slovesa *ferre* a složenin

ferrō, feram, ferrī, ferris, ferās, ferēs, ferīs, ferītūr, fers, ferē, ferrēs, ferant, feruntur, ferentis, ferīte, tulī, sustulī, tuleram, tollī, tolerant, tulissēmus, lātī sunt, lātus fuit, lātus erat

abstuleram, afferunt, affuērunt, āfuistī, afferimus, referent, īnferior, offeris, praefuī, postulet, trānsfer, dēlātum

2. Vyberte tvary vytvořené od slovesa *īre* a složenin

eunt, ierō, īs, redīmus, reddimus, redeam, peream, pāream, abeam, habeam, interībīs, dēscribīs, trānsistī, cōnsistīs, perīit, interes, intererās, interierās, abīt, addītīs, aberat, adīcritīs, prōderītīs, prōdētīs, adīs, trādītī, parīt

3. Roztřídte tvary sloves *veniō*, *venīre* a *vēneō*, *vēnīre*. Zohledněte délky.

venerunt, venīt, venistī, venībīs, venierīs, venisse, ventum est, veneat, veni, venimus, veniit, venierunt, venero, venibatis, veneuntes, ventum erat, veniebamus, venierat, venibunt, veniī, veneunt, venientium

4. Uveďte, od jakého slovesa jsou utvořeny následující tvary

perlātum esset, collātūrus, cultum est, feriendum, aufertur, sublātus est, occīsī sunt, voluerō, tulērunt, ferēs, ablātus erat, abītūrus, obfuimus, iimus, attulistīs, lātus est, ferimur, caveant, extulistī, differunt, rettulit, tollit, offerimus, coeam, dēfuerant

5. Doplňte slovesné tvary

<i>laudō</i>	<i>ferō</i>	<i>eō</i>	<i>sum</i>	<i>volō</i>
laudās				
monēris				
laudābīs				
dīcitur				
legī				
dīcunt				
dictum esset				
lēctus sit				
mittit				
dēfēdimur				
laudāvīmus				
audī				
quaesīverō				
colātīs				
habuisse				
iacite				
monēbātur				
petīvissētīs				
ad videndum				
victūrum esse				
mītterēminī				
vastāns				

6. Ke tvarům imperfekta doplňte tvary perfekta

auferēbat, afferēbantur, ferēbāris, inferēbātur, offerēbās, praeferebāmus, cōnferēbantur, efferēbāris, perferēbam, differēbātis, ferēbar, referēbant, dēferēbat, offerēbantur

abībat, praeterībāmus, trānsībātur, adībāmur, obībās, coībant, exhibam, redībātis, vēnibat, subībāntur, ībās

7. Škrtněte tvary, které nepatří do řady

feriet – auferet – ferent – cōnferēs
 ferris – ferrēs – ferimur – fers – fertur
 eundum – eundem – subeundam – eundō
 perterritum – trānsitum – reditum – praeteritum
 aberis – aderis – abieris – prōderis

8. Přiřaďte tvary a slova, od nichž jsou odvozeny

1. lautum – lautus – lātum – lātus – latus:
*lautus, a, um;*⁸⁴ *lavō, āre; lātus, a, um; ferō, ferre; latus, eris, n.*
2. ades – adis – addis – addimus – adiimus – adimus – addidimus:
adeō, īre; adsum, adesse; addō, ere
3. ferrīs – ferīs – fers – ferae – feram – ferris – ferī – ferrī:
ferō, ferre; fera, ae, f.; feriō, īre; ferus, a, um; ferrum, ī, n.
4. redit – rediit – reddit – reddidit – reditum – redditum – redimit – rīdet:
redeō, īre; reddō, ere; redimō, ere; rīdeō, ēre

9. Uvedte další formy pro vyjádření zákazu a doplňte k zákazu rozkaz

nōlī īre, nōlīte trānsferre, nōlī cōnferre, nōlī praeterīre, nōlīte redīre, nōlī auferre, nōlīte trānsīre, nōlīte dēferre, nōlī perferre

10. Doplňte do vět tvary slovesa īre a jeho složenin

1. Unde illō diē (*tū, exīre*) _____?
2. Quandō pater tuus domum herī (*redīre*) _____?
3. Cum lēgātī ē castrīs (*exīre*) _____, hostēs eōs aggressī sunt.
4. Omnēs tē petunt et ōrant, nē (*abīre*) _____.
5. Eurydicē ā serpentis morsū (*obīre*) _____.
6. Utinam nē illō tempore tanta perīcula (*vōs, subīre*) _____.

⁸⁴ *lautus, a, um* „pěkný, nádherný, skvělý, slušný“

7. Ea, quae rei pūblicaē causā fēcerant, silentiō nōn (*ego, praeterīre*) _____.
8. Ea, quae rei pūblicaē causā fēcerint, silentiō nōn (*ego, praeterīre*) _____.
9. Caesar pontem fēcit, ut militēs commodē flūmen (*trānsīre*) _____.
10. Nōtum est multōs hominēs illis temporibus morbis fameque (*perīre*) _____.
11. In dēsertīs multum aquae bibite, nē siti (*perīre*) _____.
12. Nōn ignōrō quantōs labōrēs tunc (*tū, subīre*) _____.

11. Převeďte označenou část věty z aktiva do pasiva nebo naopak

1. *Lēgātī paterās aureās Rāmam attulērunt.* (podle Liv. 22, 36, 9)
2. *Multa simulācra ā Verre ex Siciliā ablāta esse nōtum est.*
3. *Omnia, quae necessāria sunt, in ūnum locum ā servīs cōnferantur!*
4. *Multae epistulae tuae mihi ā tabellāriō dēlātae sunt.*
5. *Rem statim ad senātum dēferunt.*
6. *Ille ex aedibus Cethegī magnum numerum gladiōrum extulit.* (podle Cic. *Catil.* 3, 8)
7. *Imperātum est, ut militēs Rōmānōrum finitimīs bellum īnferrent.*
8. *Hīs rēbus cōfirmātīs sē statim signa trānslātūrōs esse cōfirmant* (podle Caes. *civ.* 1, 74, 3)
9. *Lēx dē dictātōre creandō ab iīs lāta est.*

12. Slovo v závorce dejte do správného tvaru (je-li více možností, uveďte, jaké jsou mezi nimi rozdíly)

1. *Idque ita āctum esset, nisi Curiōnēs⁸⁵ rem ante ad Pompeium (dēferre) _____.*
(Cic. *Att.* 2, 24, 3)
2. *Lēgātī Rōmānōs petēbant, nē sibi bellum (īnferre) _____.*
3. *Hic cum sēmianimis⁸⁶ dē templō (efferre) _____, cōnfēstim⁸⁷ animam efflāvit.* (Nep. *Paus.* 5, 4)
4. *Hic servō spē libertātis magnisque persuādet praemiīs, ut litterās ad Caesarem (dēferre) _____.* (Caes. *Gall.* 5, 45, 3)

85 *Cūriō, ōnis, m.* „Curio, řím. příjmení v rodě Scriboniů“

86 *sēmianimis, e* „polomrtvý, položivý“

87 *cōnfēstim* „ihned, okamžitě“

5. Quaesivimus, quis lēgem (*ferre*) _____.
6. Da operam, nē quid (*praeterire*) _____.
7. Quid ego faciam? Maneam an (*abire*) _____? (Plaut. *Curc.* 589)
8. Itaque tum illōs (*exire*) _____ iussit. (Cic. *nat.* 2, 11)
9. Neque ūllī cīvitātī Germānōrum persuādērī potuit, ut Rhēnum (*trānsire*) _____ . (Caes. *Gall.* 5, 55, 2)
10. Iste, sī id portāre potuisset, nōn (*dubitāre*) _____ auferre. (Cic. *Verr.* II 4, 119)
11. Nōn molestē (*ferre*) _____, sī id ita esset.
12. Cape hoc argentum ac (*dēferre*) _____! (Ter. *Haut.* 831)

13. Utvořte gerundium nebo gerundivum od uvedených sloves a doplňte ho do vět

1. Multa (*praeterire*) _____ sunt et tamen multa dīcuntur. (Cic. *nat. deor.* 2, 131)
2. Sic et ad (*subire*) _____ perīculum et ad (*vītare*) _____ multum fortūna valuit. (Caes. *Gall.* 6, 30, 4)
3. Cum magistrātuum (*creāre*) _____ tempus esset, Rōmam rediit. (Liv. 41, 14, 9)
4. Caesar statuit sibi Rhēnum esse (*trānsire*) _____. (podle Caes. *Gall.* 4, 16, 1)
5. Satis dē iniūriā (*inferre*) _____ dictum est. (Cic. *off.* 1, 8, 27)
6. (*ferre*) _____ tibi meus error est. (podle Cic. *Att.* 12, 43, 2)
7. Nam aut omnia occultē (*referre*) _____ fuērunt aut apertē omnia. (Cic. *Flacc.* 44)
8. Exī, exī! (*exire*) _____ hercle⁸⁸ tibi hinc est forās. (podle Plaut. *Aul.* 40)

14. Vyberte správný tvar nebo správné tvary

1. Cēteram praedam omnēs (*cōnferre, cōnferri*) iussit. (podle Liv. 38, 23, 10)
2. Vidētis quantum facinus ad vōs (*dēlātum esse, dēlātum sit, dēferant, dēferrētur*). (podle Cic. *Catil.* 4, 6)
3. Eam ipsam tibi epistulam mīsissem, nisi audīvissem postrīdiē tē māne ē Tusculānō

⁸⁸ hercle „při Herakleovi, zajisté“

(*exeundum esse, exitūrum esse, exitūram esse, exitum esse*). (Cic. *fam.* 9, 2, 1)

4. In contrāriam partem (*īre, īrī*) vidēbātur.
5. Ille, quem dēfendis, spērat sē absolūtum (*īre, īrī*). (podle Cic. *Sull.* 21)
6. Dolēbam, patrēs cōnscriptī, rem pūblicam brevī tempore (*peritūram esse, pereundam esse, perītam esse, perītum īrī*). (podle Cic. *Phil.* 2, 37)
7. Senātōrēs cēnsēbant hostī obviā (*eundum, eundō, itūrum*) esse.
8. Tū, tū, Antōnī, causam bellī contrā patriam (*īnferendī, īnferendam, īnferendō*) dedisti. (podle Cic. *Phil.* 2, 53)

15. Nahradte označená slova synonymy odvozenými od sloves *ferre* a *īre*

1. Herī nōbīs nuntiāvit sē mox ex urbe **ēgressūrum esse**.
2. Queruntur magnam pecūniam sibi **ademptam esse**.
3. **Passī sunt** tamen hunc dolōrem. (Liv. 8, 4, 7)
4. Quid novī mihi **adportās**?
5. Utinam nē glōriam suam bonō pūblicō **praepōnerent!**
6. Hannibalem Alpēs cum exercitū **trānsgressum esse** nōtum est.
7. Volō **veniās**.
8. Multī eōrum vulneribus acceptīs **mortuī sunt**.
9. Vicēsimo diē, postquam ā tē **discesseram**, epistula mihi **adportāta est**.
10. Lēgātīs imperāvit, ut omnibus rēbus explōrātīs statim **regrederentur**.
11. Ea, quae ab illō homine dicta sunt, **omittam** et tantum dē factīs eius dīcam.

16. Místo českého výrazu doplňte latinský ekvivalent

1. Id, quod volēmus, facile (*odneseme*) _____ . (podle Cic. *Att.* 14, 20, 5)
2. Huic utinam aliquando grātiā referre (*můžeme*) _____ ! (Cic. *fam.* 14, 4, 2)
3. (*dáváš přednost*) _____ mē aliīs; hoc tōtum meā causā facis. (Sen. *benef.* 6, 13, 4)
4. Ea omnis pecūnia posterō tempore Athēnās (*byly přeneseny*)⁸⁹ _____ . (Nep. *Alc.* 3, 1)
5. Omnia (*nezmíním, opomenu*) _____ quae mihi turpia dictū vidēbuntur. (Cic. *Verr.* II 1, 32)
6. Citō (*odejděme*) _____ .

⁸⁹ Pozor na rozdíl v čísle mezi českým „peníze“ a latinským *pecūnia*.

7. Prōmīsērunt sē quam celerrimē ad nōs (*se vrátí*) _____ .
8. Tē id (*těžce neseš*) _____ sciō. (podle Cic. *Att.* 1, 12, 3)
9. Mīrāmur eōs virōs ad arma contra istum hominem (*šli*) _____. (podle Cic. *Verr.* II 1, 113)

17. Doplňte výrazy do vět

abeat, dēferuntur, differrī, īmus, rettulit, tulī

1. _____ ne sessum? (podle Cic. *de orat.* 3, 17)
2. Ei ille prō meritīs postea grātiam _____. (podle Nep. *Them.* 8, 7)
3. Haec ad Antonium statim per Graecōs _____. (Caes. *Gall.* 3, 30, 6)
4. Servium discessisse Athēnīs molestē _____. (Cic. *fam.* 6, 4, 5)
5. Nec iam poterat bellum _____. (Liv. 2, 30, 8)
6. Dīc ei, ut _____.

18. Vyberte z nabídky význam, který mají složeniny slovesa *ferre* v jednotlivých větách (některé významy nemusí být ve větách zastoupeny)

Auferre: odstranit; jít pryč, vzdálit se; odnést; ukrást; vzít; zahubit

1. **Aufer** tē domum, abscedē⁹⁰ hinc, nē molestus sīs. (Plaut. *Asin.* 469)
2. Properāte, **auferte** mēnsam. (Plaut. *Truc.* 364)
3. **Abstulit** illī nūper fortūna mātrem. (Sen. *dial.* 12, 18, 7)
4. Custōdiendus es, nē quid **auferās**. (podle Cic. *div. in Caec.* 51)
5. Plūs tibi virtūs tua dedit quam fortūna **abstulit**. (Cic. *fam.* 5, 18, 1)

Cōnferre: snášet (na jedno místo); přispět (k něčemu); porovnat; radit se; odebrat se (někam); odevzdat, svěřit

1. Aspice ipsum, **cōnferte** crīmen cum vītā. (Cic. *Sull.* 74)
2. Effugiunt statim ex urbe tribūnī plēbis sēque ad Caesarem **cōnferunt**. (Caes. *civ.* 1, 5, 5)
3. Quō mē miser **cōnferam**? Quō vertam? In Capitōliumne? (Cic. *de orat.* 3, 214)
4. Multum mihi **cōntulērunt** ad bonam valētūdinem amīcī, quōrum adhortātiōnibus, vigiliīs, sermōnibus adlevābar. (Sen. *epist.* 78, 4)
5. Hāc rē nuntiātā Caesar celeriter sarcinās⁹¹ **cōnferri** iussit. (podle Caes. *Gall.* 7,

⁹⁰ *abscedō, ere, cessī, cessum* „odejít“

⁹¹ *sarcina, ae, f.* „balík, vojenské zavazadlo“

18, 4)

Referre: nést zpět; opakovat, opětovat; vztahovat k něčemu, posuzovat podle něčeho; oznámit, podat zprávu; citovat, uvést

rēfert: záleží (na něčem)

1. Exemplum Epicūrī **referam**. (Sen. *epist.* 21, 3)
2. **Rēfert** quam bene vīvās, nōn quam diū (vīvās). (podle Sen. *epist.* 101, 15)
3. Hic plūs bibit, ille minus: quid **rēfert**? Uterque nōn sitit. (Sen. *epist.* 85, 23)
4. Statim eum tibi mittō, ut ā tē mihi epistulam **referat**. (podle Cic. *Att.* 4, 11, 2)
5. Dē rē públicā primum ac dē prōvinciīs ambō cōsulēs ad senātum **rettulērunt**. (Liv. 26, 27, 17)
6. Numquam ego illī possum grātiam **referre**. (podle Plaut. *Most.* 214)
7. Omnēs et metūs et aegritudinēs ad dolōrem **referuntur**. (podle Cic. *fin.* 1, 12, 41)

19. Přeložte do češtiny

1. Auferēre (= auferēris), nōn abibis, sī ego fustem sūmpserō. (podle Plaut. *Amph.* 357)
2. Et quae praeteriērunt et quae futūra sunt, absunt. (Sen. *epist.* 74, 34)
3. Nōn est dare nec accipere in dexteram manum ex sinistra trānsferre. (Sen. *benef.* 5, 8, 1)
4. Mihi quidem in vītā servanda (esse) vidētur illa lēx, quae in Graecōrum convīviīs obtinētur: „Aut bibat,“ inquit, „aut abeat.“ (Cic. *Tusc.* 5, 41, 18)
5. Nōn est itum obviam: nē tum quidem cum irī maximē dēbuit. (Cic. *Att.* 2, 1, 5)
6. Eisdem temporibus Persārum rēx Dārīus ex Asiā in Eurōpam exercitū trāiectō Scythīs bellum inferre dēcrēvit. (Nep. *Milt.* 3, 1)
7. Deōs atque amicōs iit salūtātum ad forum. (Plaut. *Bacch.* 347)
8. Iam illa, quae leviōra vidēbuntur, ideō praeteribō, quod⁹² mēnsās Delphicās⁹³ ē marmore, crātērās⁹⁴ ex aere pulcherrimās, vim maximam vāsōrum Corinthiōrum⁹⁵ ex omnibus aedibus sacrīs abstulit Syracusīs. (Cic. *Verr.* II 4, 131)
9. Ad trēs virōs⁹⁶ iam ego dēferam nōmen tuum. (Plaut. *Aul.* 416)
10. Dē Cn. Minūciō, quem tū quibusdam litterīs ad caelum laudibus extulistī, rūmōrēs dūriōrēs erant. (Cic. *fam.* 12, 25a, 2)

⁹² *quod* „to, že“

⁹³ *Delphicus, a, um* „delfský“

⁹⁴ *crātēra, ae, f.* „nádoba, džbán na olej, nádoba na míšení vody a vína“

⁹⁵ *Corinthius, a, um* „korinstký“

⁹⁶ *trēs virī / triumvirī*: tříčlenný sbor úředníků, který vykonával různé funkce, např. *triumvirī capitālēs* (výkon trestu smrti, dozorcí ve vězení), *trimuvirī nocturnī* (hlídali v noci město), *triumvirī monetālēs* (správci mincovny) atp.

11. Nōbīscum versārī iam diūtius nōn potes; nōn feram, nōn patiar, nōn sinam. (Cic. *Catil.* 1, 10)
12. Ēpīrōtae⁹⁷ Rōmam missī senātum adiērunt. (Liv. 36, 35, 11)
13. Īte, cōsulēs, redimite armīs cīvitatē, quam aurō maiōrēs vestrī redēmērunt. (Liv. 9, 4, 6)
14. Ac vidē quid differat inter meam opīniōnem ac tuam. (Cic. *div. in Caec.* 61)

20. Přeložte do latiny

1. Mlč a odejdi!
2. Obyvatelé provincie se obrátili na konzuly a stěžovali si na nespravedlnost římských úředníků.
3. Chtěli jsme, aby ten člověk ihned odešel.
4. Strážci na pánův rozkaz pečlivě hlídali, aby zloději nic neodnesli.
5. Zdálo se, že je třeba tu věc odložit na (*ad*) jinou dobu.
6. Po té, co to bylo oznámeno, řekli, že podají o všem zprávu senátu.
7. Kéž bych se byl mohl odvděčit těm, kteří mi pomohli.
8. Lidem, kteří byli donuceni odejít do vyhnanství, byla dána možnost vrátit se beztrestně do Říma.
9. Odkládáním ničeho nedosáhneš.
10. Musel donést zpět všechny věci, které nám sebral.

21. Uvedte co nejvíce slov přejatých do češtiny, která vycházejí z tvarů sloves *ferre, ire* a jejich složenin

22. Přčtete si text a odpovězte na otázky

Themistocles (Nepos,⁹⁸ upraveno)

Cum **pecunia publica**, quae ex metallis redibat, largitione magistratum quotannis interiret, Themistocles persuasit populo ut **ea pecunia** classis centum navium aedificaretur. Qua celeriter effecta primum Corcyraeos fregit, deinde maritimos **praedones consecrando** mare tutum reddidit. Ita Athenienses cum divitiis ornavit, tum etiam peritissimos belli navalis fecit.

Id quantae salutis fuerit universae Graeciae, bello cognitum est Persico. Nam cum Xerxes et mari et terra bellum universae inferret Europae cum tantis copiis, quantas neque ante nec postea habuit quisquam (huius enim classis 1200 navium longarum fuit, quam 2000 onerariarum sequebantur, terrestres autem exercitus 700 peditum, equitum 400 milia fuerunt), huius de adventu cum fama in Graeciam esset perlata et maxime

⁹⁷ Ēpīrōtēs, ae, m. „obyvatel Epeiru“

⁹⁸ Cornelius Nepos. *De viris illustribus, Themistocles* 2, 2 – 3, 1. (Nep. *Them.* 2, 2 – 3, 1)

Athenienses peti dicerentur propter pugnam Marathoniam, miserunt (legatos) Delphos **consultum**, quid facerent⁹⁹ de rebus suis. **Deliberantibus** Pythia respondit, ut moenibus ligneis se munirent. Id responsum cum intellexeret nemo, Themistocles persuasit consilium esse Apollinis, ut in naves se suaque conferrent:¹⁰⁰ (dixit) eum¹⁰¹ enim a deo significari murum ligneum. Tali consilio probato addunt ad superiores totidem naves triremes suaque omnia, quae moveri poterant, partim Salamina partim Troezena deportant: arcem sacerdotibus paucisque maioribus natu ac sacra **procuranda** tradunt, **reliquum** oppidum **relinquunt**.

Huius consilium plerisque civitatibus displicebat et in terra dimicari magis placebat. Itaque missi sunt **delecti** (viri) cum Leonida, Lacedaemoniorum rege, ut Thermopylas occuparent neque longius barbaros progredi paterentur. Hi vim hostium non sustinuerunt eoque loco omnes **interierunt**.

Odpovězte

1. Najděte tvary sloves *ferre*, *ire* a jejich složenin a určete je.
2. V jakém pádu jsou spojení *pecunia publica* a *ea pecunia*?
3. Od jakého slovesa je odvozen tvar *delecti*?
4. Určete tvary: *consectando*, *deliberantibus*, *praedones*, *reliquum*, *relinquunt*.
5. Najděte v textu ablativy absolutní.
6. Vyskytuje se v textu vazba nominativu s infinitivem?
7. Určete typy vět: *quantae saluti fuerit universae Graeciae* a *quantas neque ante nec postea habuit quisquam*.
8. Rozepište číslovky slovy.
9. Určete tvar *procuranda* a zdůvodněte, proč je zde použit (o jakou vazbu se jedná,...).
10. Jak se nazývá tvar *consultum*? Vyjádřete větu *miserunt (legatos) Delphos consultum* pomocí jiných gramatických prostředků.
11. Nahradte tvar *interierunt* synonymy.
12. Kolik měli Athéňané lodí, když odjžděli na Salaminu?
13. Víte, zda byl Themistoklés poražen?

⁹⁹ *facerent*: deliberativní konjunktiv imperfekta vyjadřující současnost se slovesem *miserunt*, přeložte „co mají...“

¹⁰⁰ *conferrent*: čas konjunktivu určuje sloveso *persuasit* (tzv. konjunktiv druhé závislosti)

¹⁰¹ *eum*: zde přeložte „to“, zájmeno se shoduje s *murum ligneum*.

Vyberte pravdivá tvrzení

Athéňané se v boji s Xerxem naučili vést války na moři.

Xerxes měl spadeno obzvláště na Athéňany.

Veškeré obyvatelstvo bylo evakuováno z Athén na Salamínu.

Themistoklés zajistil bezpečnost na moři tím, že porazil Korkyru.

Athéňané se rozhodli k obraně na moři na základě výroku delfské věštírny a její interpretace Themistoklem.

Loďstvo muselo být postaveno za soukromé peníze, protože veřejné peníze úředníci rozdali.

Athéňané si odvezli na Salamínu i movitý majetek.

Slovní zásoba

cōnsector, āri, ātus sum	pronásledovat
Corcȳraei, ōrum, m.	obyvatelé Korkyry
efficiō, ere, fēcī, fectum	způsobit, udělat, vykonat
Leōnidās, ae, m.	Leonidas
nāvālis, e	námořní, lodní
onerārius, a, um	nákladní
partim	zčásti, částečně
▪ partim... partim	▪ jednak... jednak, zčásti... zčásti
Persicus, a, um	perský
praedō, ōnis, m.	lupič, pirát
redeō, ĩre, iī, itum	vracet se, plynout (o výnosu)
Salamis, ĩnis, f. (ak. Salamīna)	Salamína
salūs, ūtis, f.	záchrana, blaho, spása
▪ salūtī esse	▪ být k záchraně, k prospěchu
terrestris, e	pozemský, pozemní
totidem	právě tolik, stejný počet
trirēmis, is, f.	trojřadka
Troezēn, ēnis, f. (ak. Troezēna)	Troizéna (přímořské město na Peloponésu)
valeō, ěre, valuī, -, valitūrus	být silný, mít moc, dařit se, hodit se, mít význam, účel, mířit (někam)
Themistoclēs, is, m.	Themistoklés

Živá slova

Ad referendum.

Confer (cf.).

Fortuna opes auferre, non animum potest.

Relata refero.

Timeo Danaos et dona ferentes.

Ad eundum quo nemo ante iit.

Aut bibat aut abeat.

Fama crescit eundo.

Ibis redibis non morieris in bello.

Ite, missa est.

Quod periit, periit.

Sic itur ad astra.

Sic transit gloria mundi.

opēs, um, f.	bohatství, moc
--------------	----------------